

UDK:355.232

Olim BOYMURODOV,

*O‘zbekiston Milliy universiteti Harbiy tayyorgarlik o‘quv markazining muhandis-sapyor qo‘shinlari, kimyoviy himoya va topogeodezik ta‘minoti sikli o‘qituvchisi
E-mail:boymuradovolim69@gmail.com*

Dotsent Z.Jabbarov taqrizi asosida

FORMATION OF MILITARY-PROFESSIONAL COMPETENCE OF CADETS DURING THE TRAINING PROCESS IN MILITARY EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Annotation

In the article estimation of the concept of competence in the contemporary educational process is given. Are examined the positions of the domestic and foreign authors to the problem competence approach in the educational process. The author reveals characteristics and molding of the military professional scope of cadets in the process of instruction in the military educational institutions.

Key words: Professional education, competence, professional experience, military professional scope.

ФОРМИРОВАНИЕ ВОЕННО-ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ КУРСАНТОВ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ В ВОЕННО-УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ

Аннотация

В статье дается оценка понятия компетентности в современном образовательном процессе. Рассматриваются позиции отечественных и зарубежных авторов к проблеме «компетентностного» подхода в образовательном процессе. Автор раскрывает характеристики и формирование военно-профессиональной компетенции курсантов в процессе обучения в военно-учебных заведениях.

Ключевые слова: Профессиональное образование, компетентность, профессиональный опыт, военно-профессиональная компетенция.

HARBIY TA‘LIM MUASSASALARIDA KURSANTLARNING O‘QISH JARAYONIDA HARBIY-KASBIY KOMPETENTLIGINI SHAKLLANTIRISH

Annotatsiya

Ushbu maqolada zamonaviy ta‘lim jarayonida kompetentlik tushunchasiga baho berilgan. Ta‘lim jarayonida “kompetensiyaviy” yondashuv muammosi bo‘yicha mahalliy va xorijiy mualliflarning pozitsiyalari ko‘rib chiqilgan. Muallif tomonidan harbiy ta‘lim muassasalarida kursantlarning o‘qitish jarayonida harbiy-kasbiy kompetensiyasining xususiyatlari va shakllanishi ochib berilgan.

Kalit so‘zlar: Kasbiy ta‘lim, kompetentlik, kasbiy tajriba, harbiy-kasbiy kompetensiya.

Kirish. O‘quv-tarbiya jarayoni qo‘mondonlik, o‘qituvchilar tarkibi, o‘quv bo‘linmalari komandirlari, tinglovchilar va kursantlarning maqsadga yo‘naltirilgan, rejali o‘quv, uslubiy va tarbiyaviy faoliyati bo‘lib, uning asosini o‘qitish, ta‘lim va tarbiyaning uzviy birligi va o‘zaro bog‘liqligi tashkil etadi. Ta‘lim-tarbiya jarayonining asosiy tarkibiy qismi o‘quv mashg‘ulotlari hisoblanadi.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili. Hozirda Rossiya Federatsiyasi Qurolli Kuchlarida amalga oshirilayotgan harbiy islohot ko‘p jihatdan ofitser kadrlarni tayyorlash sifatiga bo‘lgan talablarni oshirmoqda, bu esa o‘z-o‘zidan o‘quv mashg‘ulotlarini o‘tkazish sifatiga yuqori talablarni keltirib chiqarmoqda [3].

Kasbiy tayyorgarlik (kasbiy kompetensiya) deganda nima tushuniladi? Kursantning kasbiy kompetentligi deganda, uning harbiy mutaxassis sifatida bilimi, kasbiy va hayotiy tajribasi, qadriyatlar va moyilliklardan foydalangan holda o‘quv va jangovar faoliyatning real vaziyatlarida yuzaga keladigan kasbiy muammolar va odatiy kasbiy vazifalarni hal qilish qobiliyatini belgilovchi integral xususiyat tushuniladi. Kasbiy kompetentlik tuzilmasining tarkibiy qismlari sifatida biz kasbiy tajribadan tashqari quyidagi tarkibiy qismlarni ajratib ko‘rsatamiz: kasbiy voqelikni tizimli idrok etish qobiliyati, mavzu sohasida erkin mo‘ljall olish qobiliyati, texnologiklik, “boshqa” tajriba bilan integratsiyalashish

qobiliyati, ijodkorlik, refleksiya qobiliyati. Kasbiy kompetentlikning sanab o‘tilgan tarkibiy qismlarini bir-biri bilan chambarchas bog‘liq va zamonaviy sharoitlarda mutaxassisning muvaffaqiyatli faoliyati uchun me‘yoriy jihatdan zarur deb hisoblash mumkin [5].

Ilmiy adabiyotlarda kasbiy tajribaning tabiati va mohiyati haqida turli xil qarashlar mavjud bo‘lib, ular turli mutaxassislar tomonidan turlicha tushuniladi. Ayrim hollarda u bilim, ko‘nikma va malakalar yig‘indisi sifatida qaraladi (K.K. Platonov). Boshqa mualliflar uni inson ongida taqsimlangan faoliyat sifatida (A.V. Karpov, Ye.A. Klimov) yoki, masalan, kasbiy vazifalarni hal qilish usullari, uslublari va qoidalarini o‘z ichiga olgan murakkab tizim sifatida (G.A. Ball, Yu.N. Kulyutkin, L.M. Fridman, S.Yu. Chernoglazkin, A.F. Esaulov) ko‘rib chiqadilar. Shuningdek, turli kasbiy vaziyatlarda mutaxassis tomonidan aktualashtirilgan voqealar to‘plami sifatida (A.Ya. Antsupov, A.P. Panfilova); boshdan kechirilgan voqealarning ongda tartibga solingan obrazlari (A.A. Bodalev, I.A. Kolesnikova) yoki psixik jarayonlarning natijasi sifatida, unda inson o‘z hayoti davomida duch keladigan barcha kasbiy bilimlar, ko‘nikmalar, malakalar, faoliyat usullari va texnologiyalari mustahkamlangan (A.V. Karpov, Yu.G. Fokin) va boshqalar.

Kasbiy kompetensiya shakllarining xilma-xilligi tadqiqotda quyidagilarga bog‘liq holda farqlanadi:

• subyektning tabiatiga ko'ra (individual, majmuaviy, integrativ tajriba), olish sohalari (nazariy, amaliy, tadqiqot, tajriba-sinov);

• ustuvor faollashtirilgan shaxsiy sohalardan (kognitiv, hissiy, kommunikativ, xulq-atvor tajribasi), faoliyatning predmetli mazmuniga ko'ra (maslahat berish tajribasi, jamoaviy tarbiya tajribasi, test o'tkazish tajribasi, rivojlantiruvchi ta'lim tajribasi).

Harbiy ta'lim muassasalari kursantlarida kasbiy kompetensiya deganda, biz kursantning o'quv va o'quv-kasbiy tayyorgarlik jarayonida artileriya qurollaridan foydalanishni tashkil etish, ularga texnik xizmat ko'rsatish bo'yicha harbiy-kasbiy faoliyatni o'zlashtirishning umumiy tajribasini shakllantirish jarayonini tushunamiz, bu kelajakdagi kasbiy faoliyatni yaxlit idrok etish va unda tizimli ravishda harakat qilish imkonini beradi [4].

Mutaxassisning kasbiy kompetentligini faoliyat darajasida namoyon bo'lishini biz "kasbiy malaka", "kasbiy mahorat", "kasbiy madaniyat", "kasbiy ma'suldorlik", "mutaxassisning texnologik diapazoni" tushunchalari yordamida belgilaymiz. Ularning har biri mutaxassis kasbiy mahoratining ma'lum bir qirrasini aks ettiradi [8]. Mutaxassisning malakaviy tavsifi har doim uning ma'lumot darajasi bilan bog'lanadi va fikrlash va faoliyatni tashkil etishning ma'lum bir usuli sifatida qaraladi (V.D. Shadrikov). Aynan "kasbiy madaniyat" va "kasbiy mahorat" tushunchalarida mutaxassisning sifat o'ziga xosligi o'z aksini topadi. Atrofdagi kasbiy voqelikni tizimli idrok etish qobiliyati harakatlarning yo'naltiruvchi asosini qurishga, kasbiy faoliyatning prognostik algoritmlarini yaratishga va konseptual kasbiy xulq-atvor darajasiga chiqishga yordam beradi [1].

Tadqiqot metodologiyasi. Kursantlarni tayyorlash jarayoniga tashqi omillar sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Bular - kasbning jamiyatdagi nufuzi, harbiy ta'lim tizimi, iqtisodiy omillar, oliy ta'lim muassasasidagi axloqiy-psixologik muhit, oliy ta'lim muassasasigacha bo'lgan harbiy-vatanparvarlik tayyorgarligi, tarbiyasi, kasbiy tanlov sifati, OAV, oila.

So'rovda qatnashgan kursantlar eng muhim qadriyatlar sifatida harbiy sha'n va qadr-qimmatni - 40 foizdan ortiq, intizomlilikni - 40 foiz, jismoniy chiniqish va mustahkam sog'liqni - 33 foiz, jamoaviylik va harbiy o'rtoqlikni - 30 foiz, mustaqillikni - 25 foizni ko'rsatdilar. So'rovda qatnashgan kursantlarning atigi 60 foizi zamonaviy talablarga javob beradigan shtatdagi texnika va qurol-yarog'lardan foydalanishga tayyorgarlik ko'rganliklarini baholashgan. Kursantlarning o'qishdan qoniqmasligining asosiy sabablariga quyidagilar kiradi:

1) texnika va qurollarda amaliy ko'nikmalarni mashq qilish uchun vaqt yetishmasligi (53%), eskirgan o'quv-moddiy baza (38%);

2) o'quv jarayonida zamonaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalanishning sustligi (33%), odamlar bilan ishlash amaliyotini o'rgatish uchun ajratilgan o'quv vaqtining yetarli emasligi (20%). Kursantlarning yuqori darajadagi noroziligi, bir tomondan, ma'lum bir oliy harbiy ta'lim muassasasining o'quv jarayonini tashkil etishdagi kamchiliklarda, ikkinchi tomondan, harbiy ta'lim tizimini isloh qilish muammolarida namoyon bo'lmoqda. O'tkazilgan tadqiqot harbiy ta'lim tizimida yuqorida sanab o'tilgan muammolar mavjudligini tasdiqlaydi:

Respondentlarning 46,0 foizi oliy ta'lim dasturlarining hayotdan uzilganligini ko'rsatgan, 38,0 % so'ralganlar - o'qish davrida ofitserlik xizmati (stajirovka) tajribasining yetarli emasligi, 30,0 % gacha kursantlar kasbiy bilim olishdan manfaatdor emas. Shuningdek, ta'lim muhitining alohida sub'ektlarining kursantlarni kasbiy tayyorlash jarayoniga ta'siri aniqlandi. Respondentlarning qariyb 46,0 foizi ofitserlar,

o'qituvchilar kasbiy tayyorgarlikka ijobiy ta'sir ko'rsatishini ta'kidlagan. Aynan ular oliy o'quv yurtida o'qish davomida professional yordam va qo'llab-quvvatlashni ta'minlaydilar. Shu bilan birga, 26,0 % o'qituvchilar tomonidan talablarning yuqori darajasini, 35,0 % esa kursantlar faoliyatini ortiqcha tartibga solish va nazorat qilishni ta'kidladi. Ta'lim muhitida respondentlar o'zaro ta'sirining navbatdagi muhim subyekti kursantlardir. Tadqiqot shuni ko'rsatadiki, kursantlarning aksariyati (80,0 %) shakllanayotgan munosabatlarni o'rtoqlik, o'zaro yordamga asoslangan munosabatlar sifatida tavsiflaydi, bu esa kasbiy tayyorgarlik jarayoniga ijobiy ta'sir ko'rsatmasdan qolmaydi.

Tadqiqot davomida kursantlarni kasbiy tayyorlash strategiyalarining biz tomonimizdan ishlab chiqilgan tipologiyalari taqdim etildi. Tipologiyaning asosi sifatida belgilarning kombinatsiyasi qabul qilingan: harbiy oliy o'quv yurtiga kirish motivatsiyasi, chegara yoshiga yetgunga qadar xizmat qilish (fuqarolik xizmatiga kirish) niyati, kasbiy tayyorgarlik darajasi. Natijada to'rtta tur ajratib olindi: "ofitser - professional", "ofitser - potensial profesional", "ofitser - kvaziprofessional", "aniqlanmagan kompetentli mutaxassis" [9; 4-bet].

Tahlil va natijalar. Birinchi tur - "professional ofitser" - kasbni tanlash motivatsiyasi bilan tavsiflanadi, bu kasbning shaxsiy moyillik va qiziqishlarga mos kelishi, shuningdek, ofitser kasbining ahamiyatini tushunish bilan bog'liq. Bu tipdagi kursantlarda chegara yoshiga yetgunga qadar Rossiya Federatsiyasi Qurolli Kuchlarida xizmat qilish niyati shakllangan, ofitser bo'lish istagi va ehtiyoji yaqqol ifodalangan. So'ralgan kursantlar orasida 26,0 % ushbu turdagi tashuvchilardir.

Ikkinchi tur - "ofitser - potensial profesional". Bu guruhni Qurolli Kuchlar safida belgilangan muddatga qadar xizmat qilish niyatida bo'lgan kursantlar tashkil etadi. Kasb tanlash motivlari - ofitser kasbining ahamiyatini tushunish va chaqiruv motivi. Kursantlar bilim, ko'nikma va malakalarning o'rtacha darajasiga ega, ammo ularning sa'y-harakatlari har doim ham mavjud qobiliyatlarga yoki kasbiy rolni o'zlashtirish uchun shaxsning muhim fazilatlariga mos kelmaydi. Ushbu turdagi kursantlarning tanlanma to'plamdagi ulushi 30,0 % ni tashkil etdi.

Uchinchi tip - "ofitser - kvaziprofessional". Ular uchun harbiy oliy o'quv yurtiga kirish motivatsiyasi oliy ta'limning ijtimoiy ahamiyatini tushunish va ushbu kasb uchun zarur bo'lgan qobiliyatlarning mavjudligi xosdir. Bu tipga mansub kursantlar bo'lajak kasbiy faoliyat ularning ehtiyojlariga mos kelishiga shubha bilan qaraydilar. Ularga maxsus, harbiy-kasbiy bilim, ko'nikma va malakalarni egallashga vijdonan, mas'uliyat bilan yondashish xosdir. Respondentlar orasida ushbu tur vakillarining ulushi 21,0 % ni tashkil etdi.

To'rtinchi tip - "aniqlanmagan kompetentli mutaxassis". Ushbu turdagi kursantlarda oliy ta'lim muassasasini tanlashning yetakchi sababi "bepul oliy ta'lim olish imkoniyati" hisoblanadi. Kursantlar oliy o'quv yurtini tugatgandan so'ng o'z hayotlarini harbiy sohaga bag'ishlash niyatida emas. Odatda, ularning aksariyati o'rtacha darajadagi kasbiy bilim, ko'nikma va malakalarga ega bo'ladi. bo'ladi. So'ralgan kursantlar orasida ushbu tur vakillarining ulushi 23,0 % ni tashkil etdi. Bir qator bo'linmalarda o'tkazilgan kuzatuvlar, shuningdek, turli o'quv kurslari kursantlarining xulqini tahlil qilish, quyidagi holatni shakllantirishga imkon beradi: o'quv jarayonini tashkil etish sifati bo'lajak harbiy-kasbiy faoliyatga ijobiy munosabatni shakllantirishga samarali ta'sir ko'rsatadi.

Birinchi tur: chunki yuqori uyushqoqlik tufayli shaxsiy tarkib o'z harakatlarida ijrochi, aniq, punktual bo'lish zarurligiga tezda ishonch hosil qiladi.

Ikkinchidan: o'quv faoliyatini qat'iy tashkil etish kursantlarda bo'lajak harbiy-kasbiy faoliyat ko'nikma va malakalarini rivojlantirishni ta'minlaydi. Tadqiqot davomida kursantlarga ta'sir ko'rsatishning quyidagilarni o'z ichiga olgan kompleks maqsadli dasturi ishlab chiqildi, asoslandi va amalga oshirildi:

- dasturning harakat maqsadlarini aniqlash, ta'lim va tarbiyaning har bir bosqichida harbiy tayyorgarlik maqsadlariga erishish bosqichlari, darajalari va malaka talablarini ishlab chiqish, vazifalarni belgilash, o'quv jarayonida harbiy tayyorgarlikni amalga oshiruvchi pedagog xodimlarning ish tizimini ishlab chiqish;

Tadqiqot davomida kursantlarga amaliyot davomida umumharbiy fanlar: tinchlik davrida bo'linmalarni boshqarish, umumharbiy nizomlar, o't ochish tayyorgarligi, saf tayyorgarligi bo'yicha o'tkazilgan mashg'ulotlar alohida motivatsion ta'sir ko'rsatishi aniqlandi, ular intizomlilik va uyushqoqlikni shakllantirishga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Taklif etilayotgan dasturning maqsadi kursantlarda kasbiy faoliyatda zarur bo'lgan bilim, ko'nikma va malakalarni, ayniqsa, yuqori mas'uliyat, ijrochilik, intizomlilik va bo'linmalarning kundalik faoliyatiga mustaqil rahbarlik qilishga tayyorlikni shakllantirishdan iborat.

Tadqiqot davomida harbiy-kasbiy tayyorgarlik maqsadlariga erishish bosqichlari va darajalari aniqlandi (1-rasm).

1 kurs (yil davomida).

Maqsad: askarlik mahoratini egallash

Mazmuni: Rossiya Federatsiyasi (RF) Qurolli Kuchlari (QK) Nizomlariga muvofiq askarning birlamchi ko'nikmalari.

Usullar: O'quv dasturlari va rejalari

Vositalar: mashg'ulotlar, naryadlar, harbiy kundalik faoliyat.

2-kurs (2 haftalik amaliyot)

Maqsad: SK (Seksiya komandiri) va VKO' (vzvod komandiri o'rinbosari) ko'nikmalarini egallash.

Mazmuni: serjantning Ustavga muvofiq boshlang'ich ko'nikmalari. Usullari: O'quv rejalari va dasturlari; Metodik ko'nikmalar.

Vositalar: SK, VKO' lavozimidagi kundalik faoliyatda majburiyatlarni bajarish

3-kurs (2 haftalik amaliyot)

Maqsad: VK (vzvod komandiri) ko'nikmasini egallash.

Mazmuni: BKning birlamchi ko'nikmalari

Usullar: O'quv reja va dasturlar. Komandirlik uslubiy ko'nikmalari.

Vositalar: SK (Bo'linma komandiri) va BK (Vzvod komandiri) lavozimlarida kundalik harbiy faoliyatda majburiyatlarni bajarish

4-kurs (1 oylik amaliyot)

Maqsad: batareya komandiri (BK) ko'nikmasini olish

Mazmuni: batareya komandirini tayyorlash.

Metodlar: O'quv reja va dasturlar; Qo'shin amaliyoti; Harbiy stajirovka; Komandirlik uslubiy ko'nikmalari.

Vositalar: VK, BK lavozimlarida kundalik harbiy faoliyatda majburiyatlarni bajarish.

5-kurs

Batareya komandirining kundalik faoliyatida mahoratini oshirish. Avvalgi bosqichlardagi ishlarni o'z-o'zini tahlil qilish.

1-rasm. Harbiy-kasbiy tayyorgarlik maqsadlariga erishish bosqichlari va darajalari.

Kursantlarni bosqichma-bosqich tayyorlashning asosini quyidagilar tashkil etadi: 1) bilim yurtining kundalik hayoti Rossiya Federatsiyasi Qurolli Kuchlarining umumharbiy nizomlari talablariga muvofiqligi, ichki tartib va qo'shinlar xizmatini aniq tashkil etish, o'quv fanlarini yuqori tashkiliy va metodik darajada o'qitish, kursantlarning turli amaliyotlarini sifatli o'tkazish, komandirlik sifatleri, uslubiy ko'nikmalarni shakllantirishning kompleks rejasini amalga oshirish davomida kursantlarni qo'mondonlik lavozimlarini bajarishga rejali jalb qilish;

2) sutkalik naryaddagi shaxslarning majburiyatlarini bajarish natijalarini rejalashtirish va hisobga olish, harbiy xizmatchilar bilan kundalik tarbiyaviy ishlar, kursantlarni har yili attestatsiyadan o'tkazish, ularning o'z o'quv kursining malaka talablariga va kontrakt bo'yicha harbiy xizmatni o'tayotgan harbiy xizmatchilarga qo'yiladigan talablarga muvofiqligini baholash, o'quv rejasiga muvofiq bilim yurtida o'qitiladigan umumharbiy tayyorgarlik fanlarining tuzilishi va mazmuni ishlab chiqilgan.

Tadqiqot davomida o'quv yillari bo'yicha o'qitish jarayonida motivatsion yo'nalishlar ishlab chiqildi va o'quv ishlari amaliyotiga tatbiq etildi. Oxir-oqibat harbiy amaliyotdan so'ng biz o'z xizmat vazifalarini bajarishga qodir bo'lgan tayyor bitiruvchiga ega bo'lamiz.

Quyidagilarni o'z ichiga oladigan ilmiy-uslubiy hujjatlarni ishlab chiqish kompleks-maqsadli dasturning tarkibiy qismi hisoblanadi:

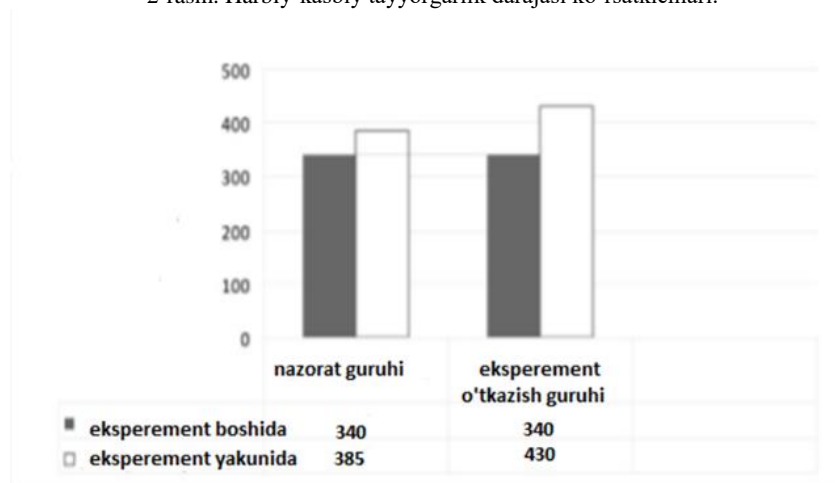
1) bilim yurtida - komandirlik sifatlarini, metodik ko'nikmalarni va tarbiyaviy ish ko'nikmalarini singdirishning kompleks rejasini, divizionda - kursantlarga qo'mondonlik-uslubiy va kasbiy sifatlarini singdirishning kompleks rejasini, kafedrada - kursantlarga kasbiy sifatlarini singdirish rejasini, ularning turli xil naryadlarda va umumharbiy tayyorgarlik fanlari bo'yicha xizmatni o'tashda majburiyatlarni bajarishini baholash ko'rsatkichlari, shuningdek, uslubiy ko'nikmalarni baholash, kurslarda - kurs rahbarining ish jurnali.

2) o'quv guruhlarida - jamoaviy sifatlar va uslubiy ko'nikmalarni singdirish bo'yicha tadbirlarni hisobga olish va baholash ekrani, tashkilotchilik va tarbiyaviy ishlar ko'nikmalarini singdirish bo'yicha tadbirlarni hisobga olish va baholash ekrani, yillik attestatsiya kartochkasi, kurs ofitserlarining ish daftari, o'quv guruhlarining sinf jurnallari, o'zlashtirish ekrani, jamoaviy sifatlar, uslubiy ko'nikmalarni singdirishni hisobga olish qaydnomalari, kursantda buyruq berish-uslubiy ko'nikmalarni singdirish bo'yicha sinov daftarchasi.

Tadqiqotga harbiy-kasbiy sifatlar darajasi, o'zlashtirish darajasi, harbiy intizom darajasi kiritildi. Nazorat bo'linmasi ko'rsatkichlarini o'rganish shuni ta'kidlash imkonini beradiki, umumharbiy tayyorgarlik bo'yicha an'anaviy o'qitishda kasbiy fazilatlar, tayyorgarlik va o'zlashtirish darajasi past bo'lib, tajriba boshida 330-350 ballni (kursantlarning yutuq darajalarini tahlil qilish uchun qabul qilingan 1000 ballik shkala bo'yicha), tajriba oxirida - 380-390 ballni tashkil etdi. Intizom darajasi biroz o'zgardi va tadqiqot oxiriga kelib 100 ballik shkala bo'yicha 55-57 ballni tashkil etdi. Tajriba bo'linmasi ko'rsatkichlarining uch yil davomidagi o'zgarishini tahlil qiladigan bo'lsak, barqaror ijobiy dinamikani (35% ga) kuzatamiz. Tajriba boshida o'zlashtirish darajasi (330-350) ballni, tajriba oxirida (420-440) ballni; intizom darajasi: mos ravishda (60) ball va (32-35) ballni tashkil etdi (2-rasmga qarang).

Xulosa va takliflar. Xulosa qilib aytganda, bugungi kunda komandirlarning, pedagogning asosiy vazifasi kursantlarni bilimlarni qunt bilan egallashga, o'z-o'zini tarbiyalashga, bo'lajak ofitser uchun zarur bo'lgan fazilatlarini rivojlantirishga o'rgatishdir. Ofitserlar tayyorlash sifatini

o'shishning sanab o'tilgan yo'nalishlari va tushunchalari bitiruvchilarning harbiy-kasbiy kompetensiyasini kompleks tarzda, harbiy o'quv yurtlari boshliqlarining qattiq shakllantirishga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. nazorati ostida hal etilishi lozim. Yuqoridagilarning barchasi 2-rasm. Harbiy-kasbiy tayyorgarlik darajasi ko'rsatkichlari.

ADABIYOTLAR

1. Актуальные проблемы современного образования/род ред. М.И.Махмутова. – Казан: Центр инновационных технологий, 2001. – С.166-214.
2. Анастаси А. Психологическое тестирование: перевод англ. В 2-х Т. Кн. 1 – С. 295-318. кн. II / Природа интеллекта. – С.308-316. М. Педагогика, 2002.
3. Актуальные задачи развития Вооруженных Сил Российской Федерации // Красная Звезда. – 2010. 11 – октября.
4. Бабанский Ю.К. Сложная наука обучат. – М.: Педагогика, 2008. – 164 с.
5. Биочинский И.В. Формирование командных навыков. – М.: ВПА, 2007. – 132 с.
6. Гейтс В. Дорога в будущее / пер. с англ. – М.: Изд. отдел “Русская редакция” ТОО «Чаннел Традинг Лтд». – 2006. – 312 с.
7. Гершунский В.С. Философия образования XXI века. (В поисках практико ориентированных образовательных концепсий). – М. Совершенство, 2008. – 540 с.
8. Кирсанов А.А. Индивидуализация учебной деятельности как педагогическая проблема. – Казан: Изд. КГУ, 2003. – 224 с.
9. Шадриков В.Д. Двухступенчатая система подготовки специалистов// Высшее образование в России. – 2004. – № 2. – С. 4.
10. Золотарева Н.М. Проблемы разработки нового поколения основных образовательных программ высшего профессионального образования. / Н.М. Золотарева// Вестник КГТ. – 2008. – № 6 ч. II. – С. 5459.